

Утвърждавам:

Директор:

/ Н. Неделчев /

ПРОГРАМА ЗА ПРЕВЕНЦИЯ НА РАННОТО НАПУСКАНЕ НА УЧИЛИЩЕ

Програмата е създадена на основание чл.2631 ал.1, т.8 от Закона за предучилищното и училищното образование и е приета от Педагогическия съвет, Протокол №2

Настоящата програма е в съответствие с целите, залегнали в националните политики по превенция на ранното напускане на образователната система и комплекса от мерки на правителството в областта на образованието и социално- икономическото развитие.

Водещи стратегически документи при изготвяне на училищната програма на ПГЛП „Пенчо Славейков“- гр. Силистра за превенция на ранното напускане на образователната система:

- ✓ Стратегия за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система /2013 - 2020/
- ✓ План за 2016 – 2017 год. за изпълнение на стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система /2013 - 2020/
- ✓ Стратегия за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства /2015 - 2020/
- ✓ План за действие по изпълнение на Националната стратегия за образователната интеграция на ученическите малцинства /2015 - 2020/
- ✓ Национална стратегия за насърчаване и повишаване на грамотността /2014 - 2020/
- ✓ Национална стратегия за учене през целия живот за периода 2014 – 2020 година
- ✓ Рамкова програма за интегриране на ромите в българското общество /2010 – 2020/
- ✓ Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите /2012 - 2020/
- ✓ Целите и задачите на „Десетилетие на ромското включване“ /2005 - 2015/
- ✓ Конвенцията за борба срещу дискриминацията в областта на образованието
- ✓ Закон за предучилищното и училищното образование
- ✓ Наредба за приобщаващото образование
- ✓ Закон за младежта
- ✓ Национална стратегия за намаляване на бедността и насърчаване на социалното включване до 2020 година
- ✓ Областни и общински стратегически мерки за превенция от отпадане

В Стратегията за намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система /2013 - 2020/, преждевременното напускане на училище е дефинирано като сложно явление,

което оказва сериозно влияние върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социалноикономическото развитие на една страна в средносрочен и дългосрочен план. Превенцията и преодоляването на проблема изисква интегрирана политика и ангажираност на всички сектори и институции, свързани с образованието и с личностното и професионалното развитие на децата и младите хора в България. Необходими са широко обхватни мерки, насочени към осигуряване на : успешен преход между различните степени на образование, гъвкави и успешни възможности за преждевременно напусналите да продължат обучението си в системата на училищното образование с цел придобиване на ключови компетентности, разнообразни форми на обучение, признаване и валидиране на резултатите от неформално обучение и информално учене, добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление – национално, регионално, местно и училищно. Един от факторите за преждевременно напускане на образователната система наложи въвеждането на единен Механизъм за противодействие на училищния тормоз, който има за цел да подпомогне училищата в усилията им за справяне с това явление.

Рискове:

Преждевременното напускане на училище води още до нарастване на рисковете от социално изключване, застрашава сигурността и стабилността на обществото и е предпоставка за влошаване на качеството на живот на сегашното и на следващите поколения. Здравият статус и достъпът до ресурси и услуги, които могат да осигурят по-добър стандарт и продължителност на живота в добро здраве и благосъстояние, са в пряка зависимост от получената по-висока степен на образование. Посочените последствия са показателни за мащаба и степента на негативното влияние на преждевременното напускане на училище върху индивидуалните съдби на пряко засегнатите и благосъстоянието на техните семейства, върху възможностите за развитие на техните общности и върху цялостното социално-икономическо развитие на страната в средносрочен и дългосрочен план, поради което данните за дела на преждевременно напусналите образователната система в България не трябва да успокояват, а да насърчават изпълнението на всеобхватна и интегрирана политика за превенция на явлението, както и за неговото преодоляване там, където съществува.

При изготвяне на програмата се отчитат:

- ✓ Ролята на цялата система от участници и взаимоотношенията помежду им, като се признава ролята на всяка от заинтересованите страни
- ✓ Сътрудничество в образователните институции за насърчаване на позитивната училищна култура, работата в екип в рамките на училищната общност
- ✓ Координираните мерки на всички нива
- ✓ Проследяване на напредъка на ниво училище

Настоящата Програма конкретизира изброените стратегически и нормативни документи в три основни направления:

- ✓ Превенция на преждевременното напускане на училище в ПГЛП „Пенчо Славейков“ чрез:
  - Анализ на причините, водещи до отпадане от училище и напускане на образователната система
  - Идентифициране на рисковите фактори за преждевременното напускане на училище с оглед ограничаване на последиците от тях
  - Планиране на политики и мерки за преодоляване на рисковите фактори от отпадане
- ✓ Интервенция срещу преждевременното напускане на училище чрез:
  - Повишаване участието и ангажираността на родителите

- Утвърждаване на индивидуалното и групово наставничество
- Кариерно ориентиране и консултиране
- ✓ Политики за компенсиране на ефекта от преждевременното напускане на училище
  - създаване на подходящи условия за реинтегриране в образователната система на преждеременно напусналите я
  - завръщане на преждеременно напусналите към формалната система на образование и обучение чрез използването на различни форми на обучение: дистанционна, вечерна, задочна, кореспондентска;
  - популяризиране на възможностите за учене в клубове, библиотеки, читалища, младежки информационно- консултантски центрове, регионални и местни центрове;
  - създаване на възможности за самостоятелно учене с цел признаване на резултати;
  - кариерното ориентиране и консултиране съдействат за информиран избор на образователен и професионален път от семейството и детето, засилват мотивацията за оставане в училище и придобиване на образователна степен.

ПРИЧИНИ ЗА ОТПАДАНЕ ОТ УЧИЛИЩЕ

Причините за преждевременното напускане на училище могат да бъдат класифицирани в няколко основни категории:

1. Икономически причини;
2. Социални причини;
3. Образователни причини;
4. Етнокултурни причини;
5. Институционални причини;
6. Причини, свързани със здравния статус.

Социално- икономически причини:

- ✓ затруднения при усвояване на учебния материал;
- ✓ слаб интерес към учебния процес и произтичащото от него желание/ нежелание да се посещава училище;
- ✓ ниските доходи- невъзможност за покриване на разходите;
- ✓ поради задължение да гледа по- малкия си брат/ сестра;
- ✓ използване на детето, не посещаващо училище като трудов ресурс (подпомага формирането на семейния бюджет или участие в домакинската работа).

Образователни причини:

- ✓ наличие на конфликтни отношения със съученици и/или учители и др.;
- ✓ възможност за обучение в професионална паралелка.

Етнокултурни причини:

- ✓ по- ранното встъпване в брак;
- ✓ по- ниска ценност на образованието.

Психологически причини:

- ✓ чувство за неуспех;
- ✓ отчуждение от натрупания училищен опит, неувереност в себе си;

- ✓ самовъзприемане: „нямах късмет“, усещане за ограничен контрол върху събитията.

Институционални причини:

- ✓ като такива могат да се квалифицират недостатъчно координираният подход между различните служби и специалисти на национално, регионално, местно и училищно ниво за справяне с преждевременното напускане на училище;
- ✓ недостатъчно ефективният контрол върху управлението и функционирането на политиките за обхващане, задържане и реинтегриране на децата и учениците в образователната система. Положителната промяна на състоянието изисква прилагането на комплексни мерки и добра координация между институциите от няколко различни сектора на всяко ниво на управление- национално, регионално, местно и училищно. Основната част от отговорностите за прилагането на националната политика по отношение на задължителното образование е съсредоточена в Министерството на образованието и науката, което е естествен координационен център на междусекторните действия за намаляване на преждевременното напускане на училище.

Причини, свързани със здравния статус:

В контекста на политиките за развитие на приобщаващото образование продължава тенденцията за интегриране на децата със специални образователни потребности в общообразователните училища. Рисковете за преждевременното напускане на училище са свързани с недостатъчна подготовка на детските градини и училищата за приобщаване на тези деца. Тук се включват всички фактори на материалната база, образователната среда, човешките и финансовите ресурси, които не отговарят на изискванията за прилагане на принципите на приобщаващото образование. Стратегията за развитие на училището е подчинена на следните принципи:

- **всеобхватност на дейностите**- осъществяване на дейности по превенция на тормоза и насилието, както и дейности за мотивация и преодоляване на проблемното поведение, които са израз на общата воля и на координираните усилия на всички участници в образователния процес
- **публичност и прозрачност на цялостната политика**- чрез интернет страницата на училището и партньорството с медиите, документиране на проблемните и рискови ситуации и добрите практики
- **обратна връзка** с институции, родители, педагогически съветник, класни ръководители, ученици и учители
- **приемственост**- чрез съхраняване на традициите и недопускане да се забрави доброто старо, равнопоставеност на всички приоритети в развитието на образователната институция
- **идентифициране на рисковите фактори**- доклад, анализи на педагогически съветник и класни ръководители.

Политиките и мерките, които ПГЛП „Пенчо Славейков“ предприема за преодоляване на причините за отпадане са подчинени на националните, областни и общински стратегически мерки като се отчита спецификата на образователната институция и нуждите от подкрепа на всяко дете.

Политики и мерки в ПГЛП „Пенчо Славейков“, произтичащи от:

Семейни и социални причини:

1. *Възможно е нежелание на родителите* детето да ходи на училище поради страх от социална изолация, невъзможност за адаптиране към останалите ученици от града, пониска самооценка, невъзможност за прибиране в населеното място- загубване на детето.

Мерки: Силна мотивация чрез редица дейности за приобщаване на децата от ромски произход, децата със специални образователни потребности, както и изоставени от семейства, заминали в чужбина.

2. *Трудова миграция на родителите.* Напускане на единия или двамата родители на страната поради невъзможност за издръжка на семейството и търсене на работа в чужбина. Оставяне на детето на грижите на баби и дядовци, които нямат същия авторитет и изпадат в безсилие за справяне с трудната социална обстановка и новите модели на поведение на децата.

Мерки: Ежеседмични контакти, а при нужда и ежедневни с попечителите на изоставените деца, търсене на съдействие от отдел „ Закрила на детето“, при необходимост и прояви на противообществени прояви на тези деца- Детска педагогическа стая.

3. *Липса на грижи* от страна на изоставени деца за по- малките братя и сестрички, както и за болни членове на семейството.

Мерки: Оказване на социална помощ- чрез дарения и получаване на социални стипендии.

4. *Недостатъчна образованост на родителите* и липса или занижен контрол върху цялостното развитие на детето. Изразява се в неконтролиране на часовете за прибиране от училище, непознаване на контактите и приятелския кръг на детето, непроверяване на изученото през деня, както и подготовката на детето за следващия ден- домашни работи, изпълнение на други поставени от учителя задачи.

Мерки: Мотивиране и приобщаване на тези деца за редовно посещаване на учебни занятия и приобщаване към училищната общност; търсене на непрекъснати разширени с тези родители с ръководството, класни ръководители.

5. *Чести конфликти между агресивни родители-* побой, домашно насилие, развод, посегателство от страна на нови партньори на един от двамата родители.

Мерки: В най- честите случаи училището се превръща в единствено защитено място за детето и класният ръководител поема грижите за него в образователната институция.

6. *Преждевременно напускане на училище поради ранни бракове и раждане.*

Мерки: Осигуряване на непрекъснати форми за информираност на тинейджърите за сексуалното им развитие, както и включването им в обучителни семинари и лекционни курсове, залягане в тематичните разпределения на актуални за младежкото развитие теми, осигуряване на възможност за продължаването на прекъснатите училище в самостоятелна форма на обучение.

Други по- важни мерки и дейности, залегнали в комплексния план за достигане на стратегически цели, свързани с превенцията от отпадане са:

- ✓ Управление на информацията за преждевременно напусналите училище. Изготвяне на база данни от класните ръководители, в чиито класове има ученици от рискови групи / съобразно различните причини от отпадане/;

- ✓ Координиране на действията на класните ръководители с тези на училищното ръководство;
- ✓ Квалификация на педагогическите специалисти в посока управление на конфликти, справяне с агресията и насилието и превръщането му в педагогически консултант;
- Провеждане на обучителен семинар на педагогическите специалисти за последиците от агресията и насилието в училище;
- Провеждане на обучения за агресията и насилието и начините за разрешаване на конфликти;
  - ✓ Реализирането на конкретни дейности за постигане на целите на училищната програма.
  - ✓ Насърчаване включването в образованието на рискови групи и развиване на приобщаващото образование.
  - ✓ Увеличаване на разнообразието и ефективността на механизмите и стимулите за включване в образование и обучение.
    - създаване на условия за включване на ученика в група за повишаване на социалните умения за общуване и решаване на конфликти;
    - насочване на детето към занимания, съобразени с неговите потребности;
    - индивидуална подкрепа за ученика от личност, която той да уважава (наставничество);
    - участие на ученика в дейности в полза на паралелката или училището;
    - други дейности, определени с правилника за дейността на институцията.
- ✓ Изграждане на широко публично доверие и подкрепа за политиките за превенция и намаляване на преждевременното напускане на училище.
- ✓ Повишаване качеството и ефективността на въздействие върху подрастващите чрез създаване на специфична образователна и възпитателна интерактивна среда-медиен център(училищен вестник).
- ✓ Поставяне на ученика в активна позиция по отношение на усвояването на нови знания и практическа приложимост на преподавания материал.
- ✓ Превръщането на училището в приятно и желано място за учениците чрез използване на иновативни методи и форми за предаване, преподаване и научаване на учебни знания и осигуряване на подходяща интерактивна среда в нови модели на класни стаи и места за извънучебни занимания.
- ✓ Извършване на ефективна диференцирана работа с учениците с намалена успеваемост.
- ✓ Изработване на индивидуален тематичен план и календарен график за преодоляване на изоставането.
- ✓ Провеждане на анкета с тези ученици за установяване на проблема.
- ✓ Подготовка на учениците за продължаване на образованието- професионалното ориентиране на учениците, завършващи основно и средно образование, съобразено с техните интереси и възможности.
  - Организиране на среща между учениците от 9, 10 11 и 12 клас с експерти от регионалната служба по заетостта;
  - Осигуряване на професионално консултиране и ориентиране чрез привличане на ЦПО.
- ✓ Привеждане дисциплината на учениците в съответствие с новите обществени реалности.

✓ Изграждане на съдържателен и многообразен учебно- възпитателен процес. Осъществяване оптимално ниво на вътрешна мотивация у учениците чрез целенасочена образователно- възпитателна работа, свързана с училищни и извънучилищни мероприятия и дейности;

- Извънкласни дейности за превенция на поведението при деца с риск от отпадане;
- Провеждане на дискусии с ученици по предложените от тях теми, засягащи актуален проблем;
- Възлагане на отговорни индивидуални задачи на учениците, за да се почувстват значими в собствените си очи и в очите на околните, за да се мотивират и успяват;

✓ Гражданско образование и работа с родителската общност „Училище за родители“:

- Приобщаването им към общочовешките ценности и подготовката им за пълноценен живот в съвременните обществено- икономически условия.
- Посещения в помощни училища, домове за сираци и бездомници, домове за възрастни хора;
- Организиране на Дарителска кампания;
- Утвърждаване на превантивна възпитателна работа в училище с акцент всеки свободен учител да отговаря за отстранените от час ученици.

✓ Здравно образование и възпитание- лекции, беседи, семинари свързани с обучението на учениците по:

- Наркомания, алкохол, тютюнопушене.
- Сексуално образование и предпазване от СПИН.
- Продължаване на превантивната възпитателна работа на класните ръководители като дейностите се интегрират с цел оказване на помощ с общинския професионално- консултативен кабинет, с Комисията за борба с противообществените прояви на малолетни и непълнолетни / КБППМН/.
- Поставянето на приоритет в работата на класните ръководители, формирането на личностни умения у учениците за адекватно поведение в съвременните динамични обществено- икономически условия.

✓ Извънкласни и извънучилищни дейности.

✓ Активно участие на ученическият съвет:

- Участие при планиране дейността на часа на класа;
- Лекции в час на класа „Деца помагат на деца“;
- Създаване съвместно с класния ръководител условия за личностна изява на всеки ученик.
  - Организиране на творчески и спортни дейности с общ интерес;
  - Тясно сътрудничество между училището и семейството при превантивната работа с деца, застрашени от негативните влияния (хазарт, секти, наркомания, употреба на алкохол и тютюнопушене).

✓ Спазване на координационния механизъм за деца в риск.

- Включване на местните власти и социалните партньори като равноправни участници в такъв координационен механизъм.
- Формиране на екипи за разработване на дейностите по превенция от отпадане и залагането им в комплексната планираща и отчетна документация.

- Провеждат се и редица други дейности, довели в годините до утвърждаването на училището като институция, която работи с грижа за всеки ученик.
- Препоръката на Съвета на Европейския съюз от 28 юни 2011г., засягаща политиките за намаляване на преждевременното напускане на училище(2011/C191/01), както и със стратегическата рамка на ЕС за сътрудничество в областта на образованието и обучението.
- Съгласно тази препоръка 1 като „ преждевременно напуснали училище“ се определят лицата между 18 и 24 години, завършили едва основно образование или по- ниска образователна степен, и които вече не участват в никаква форма на образование или обучение.
- За целите на стратегията „ отпадане от училище“ е отписването от училище на ученик до 18 годишна възраст преди завършване на последния гимназиален етап, ако лицето не е записано в друго училище.